

Sygn. akt: I C 50/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2014 r.

Sąd Rejonowy w Nysie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Sądu Rejonowego Dobrawa Michałowska
Protokolant:	sekr. sądowy Dorota Luboch

po rozpoznaniu w dniu 8 lipca 2014 r. na rozprawie

sprawy z powództwa R. S.

przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w G.

o zadośćuczynienie

I. oddała powództwo,

II. odstępuje od obowiązku zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego,

III. przyznaje adwokatowi J. K. kwotę 738 zł (siedemset trzydzieści osiem złotych) tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sygn. akt I C 50/13

UZASADNIENIE

Powód, R. S., w pozwie skierowanym w dniu 19 września 2012 roku do Sądu Rejonowego w Brzegu wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w G. kwoty 2.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia z powodu niezapewnienia należytych warunków odbywania kary pozbawienia wolności w okresie od 13 sierpnia 2011 roku do 28 sierpnia 2012 roku. Powód wskazał, iż warunki sanitarne oraz mieszkaniowe, w których przyszło mu odbywać karę pozbawienia wolności były bardzo złe.

W celi (...) w której odbywał karę pozbawienia wolności kącik sanitarny był w złym stanie, a załatwianie potrzeb fizjologicznych było dyskomfortowe (umieszczenie sedesu tuż obok drzwi wejściowych, niedaleko półek z żywnością). Na około 10 m² rozmieszczonych było trzech osadzonych, a okna były nieszczelne. Później powód został przeniesiony do celi nr 11, w której na powierzchni około 11 m² przebywały trzy osoby. W tej celi było bardzo mało miejsca aby coś zjeść lub cokolwiek zrobić. Cella ta do momentu wyjazdu powoda do Zakładu Karnego w B. nie przechodziła żadnych remontów, a w celi była wilgoć i grzyb, które uniemożliwiały sen z uwagi na utrzymujący się w celi fetor. Kącik sanitarny w tej celi również nie był zabudowany przez co, gdy jeden ze współwięźniów musiał z niego skorzystać, reszta musiała wychodzić albowiem nie można było się czuć bezpiecznie w intymnych sytuacjach. Również okna były nieszczelne.

Podczas sezonu zimowego 2011/2012 roku mróz przedostawał się bez żadnych problemów. Na środkowym parapecie widoczny był lód. Powód śpiąc pod oknem w piżamie i pod dwoma kocami bardzo marzył każdej nocy.

W odpowiedzi na pozew, strona pozwana Zakład Karny w G. wniosła o oddalenie powództwa z uwagi na jego bezzasadność oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska, strona pozwana podniosła, iż powód przebywał w Zakładzie Karnym w G. w okresie od 12 sierpnia 2011 roku do 2 listopada 2011 roku w celi nr (...) i od 2 listopada 2011 roku do 29 sierpnia 2012 roku w celi nr (...). Powód obywał karę pozbawienia wolności cały czas z zapewnieniem 3 m^{((2))} powierzchni mieszkalnej w celi. Przewody wentylacyjne w celi były sprawne. Cele były ogrzewane w sezonie zimowym, a nadto skazany w tym okresie miał prawo do dodatkowego koca. Kącki sanitarne w celach były wyodrębnione od reszty celi, co odpowiadało przepisom § 89 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku – w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 75, poz. 690 ze zm.). Ponadto w kąciku sanitarnym znajdowała się miska ustępowa wraz z umywalką i bieżącym dostępem do wody.

Sad ustalił następujący stan faktyczny:

Powód R. S. odbywał karę pozbawienia wolności, w systemie półotwartym, w Zakładzie Karnym w G. w okresie od 12 sierpnia 2011 roku do 29 sierpnia 2012 roku. Przez ten okres przebywał w celi nr (...) od 12 sierpnia 2011 roku do 2 listopada 2011 roku oraz w celi nr (...) od 2 listopada 2011 roku do 29 sierpnia 2012 roku.

W trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w G. powód nie przebywał w warunkach przeludnienia. W zakładzie karnym osadzeni mieli dostęp do biblioteki i nabożeństw. Pościel w celach była wymieniana co dwa tygodnie, natomiast ręczniki i ścierka do naczyń raz na tydzień. Skazani mieli również możliwość korzystania z prysznicy raz w tygodniu, a osoby pracujące – codziennie po pracy.

W celach była sprawna instalacja wentylacyjna, a w sezonie zimowym cele były ogrzewane za pomocą centralnego ogrzewania. Oprócz tego osadzeni mogli zimą otrzymać dodatkowy koc.

Dowód:

1. wydruk z przeglądarki NoeNET SW dotyczący historii rozmieszczenia R. S. w ZK w G., k. 56;
2. wydruk z historii przeludnienia – (...), k. 57;
3. zeznania świadka Ł. B., k. 101, P. K., k. 236-237, W. S., k. 252, D. J., k. 253;
4. protokół nr (...) z 20.06.2011 r. z okresowej kontroli przewodów kominowych, k. 58;
5. faktura VAT nr (...) za ogrzewanie, k. 59;
6. przesłuchanie strony – powoda R. S., k. 219.

Skazani osadzeni w Zakładzie Karnym w G. mogli ubiegać się zgodnie z załącznikiem nr 2 do zarządzenia nr (...) z 30 grudnia 2011 roku oraz nr (...) z 15 czerwca 2010 roku Dyrektora Zakładu Karnego w G. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w G., o wydanie zezwolenia na posiadanie w pomieszczenia mieszkalnych, m.in. odbiorników telewizyjnych o przekątnej ekranu do 19 cali bez funkcji teletekstu i bez pilota oraz gier telewizyjnych bez możliwości nawiązania połączenia z Internetem oraz siecią bezprzewodową.

Powód w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w G., podobnie jak Ł. W. mieli do dyspozycji konsole do gier video X-B. oraz X-B. (...) i P. S. 2. Nadto powód posiadał w celi telewizor, odtwarzacz DVD i miniwieżę. Później w Zakładzie Karnym Dyrektor przestał wydawać zgody na posiadanie przez skazanych konsoli różnego typu, gdyż odkryto, że na konsoli X-B. (...) skazani mogli przenosić różnej treści dane.

Dowód:

1. zarządzenie nr (...) Dyrektora ZK w G. z 30.12.2011 r. wraz z załącznikami i aneksami, k. 128-145;
2. zarządzenie nr (...) z 15 czerwca 2010 r. wraz z załącznikami, k. 178-181
3. karta rzeczy własnych R. S., k. 176;
4. karta rzeczy własnych Ł. W., k.177;
5. przesłuchanie strony - powoda R. S., k. 219;
6. zeznania świadka P. K., k. 236-237.

W wyniku dokonanych oględzin, Sąd ustalił, iż w trzyosobowej celi nr (...) Zakładu Karnego w G. o powierzchni 9,55 m² znajduje się okno na wysokości powyżej 150 cm. Poniżej okna usytuowane jest łóżko. W celi znajduje się kącik sanitarny z umywalką, 2 krzesła (stołki) i stolik. W umywalce jest bieżąca woda. Nadto w celi znajdują się czajnik elektryczny oraz dwie miski. Kącik sanitarny znajduje się w rogu koło drzwi, istnieje możliwość zasłonięcia go kotarą. Jest także kosz na śmieci, telewizor i półka na kosmetyki. W dniu oględzin, tj. 19 czerwca 2013 roku pomimo 30 stopniowej temperatury powietrza na zewnątrz w celi nie było gorąco, czy też parno. Pomimo, że cela została odświeżona, to na ścianach przed odświeżaniem nie stwierdzono zawilgocenia czy też pojawienia się grzybów. W pomieszczeniu znajdował się także kaloryfer posiadający 9 żeber. W pomieszczeniu były również kwiaty doniczkowe i dwa stoliki. Nad kącikiem sanitarnym ulokowana została kratka wentylacyjna, a kącik od strony drzwi osłonięty był płytą (...) o wysokości 210 cm.

W celi nr (...) w trakcie oględzin ściany były czyste, odświeżone. Sala jest wielkości 9,92 m⁽⁽²⁾⁾ i jest celą trzyosobową. W pomieszczeniu znajdował się kącik sanitarny po prawej stronie od wejścia. W stronę pokoju zasłonięty jest on płytą (...) a od strony drzwi zasłona z ceraty łazienkowej. W odległości 1,5 m na przeciwległej ścianie znajdowały się szafki więzienne. W pomieszczeniu nad kącikiem sanitarnym jest kratka wentylacyjna. W celi znajduje się również umywalka z bieżącą wodą oraz okno na tej samej wysokości co w celi nr (...). Po jednej stronie okna jest łóżko piętrowe a po drugiej pojedyncze. Pod oknem mieści się stolik. W celi jest także czajnik a w oknach znajdują się podwójne zespolone szyby. Jest również grzejnik z 9 żebrami oraz dodatkowy stolik pod szafkami. W pomieszczeniu znajdują się dwa taborety, szczotka, kosz na śmieci. W celi nie odnotowano śladów wilgoci i zagrzybienia. Na łóżkach znajdowały się koce.

Dowód:

1. protokół z oględzin z dnia 19.06.2013 r., k. 105 -106;
2. zeznania świadka Ł. B., k. 101, W. S., k. 252, P. K., k. 236-237, D. J., k. 253;
3. przesłuchanie strony – powoda R. S., k. 219.

Powód odbywając karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w B. złożył skargę dotyczącą braku zabudowy kącika sanitarnego w przedmiotowym Zakładzie Karnym i wentylacji. Skarga powoda została uznana przez Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej za zasadną w części dotyczącej kącika sanitarnego z uwagi na wyrażone w tym przedmiocie stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich zgodnie z którym tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego daje gwarancję nieskrępowanego użytkowania urządzeń sanitarnych. Z kolei skarga dotycząca wentylacji w celach została uznana za niezasadną.

Dowód:

1. zeznania świadków: E. Z., k. 252-253, D. J., k. 253;

2. pismo (...) z 12.02.2013, k. 256-257.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie, powód swoje roszczenia o zadośćuczynienie zgłosił na podstawie art. 24 § 1 k.c. w związku z art. 448 § 1 k.c. oraz na podstawie 445 k.c.

Zgodnie z pierwszym z powołanych przepisów ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Z kolei stosownie do treści art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Jak wskazuje się w doktrynie, przesłankami ochrony dóbr osobistych, które muszą być spełnione łącznie, są:

- 1) istnienie dobra osobistego,
- 2) zagrożenie lub naruszenie tego dobra,
- 3) bezprawność zagrożenia lub naruszenia;

przy czym pierwsze dwie przesłanki udowodnić musi powód dochodzący ochrony, natomiast pozwany winien bronić się wykazując, że jego działanie było zgodne z prawem, albowiem obowiązuje domniemanie bezprawności. Przepis art. 24 k.c. nie wymaga dla odpowiedzialności winy sprawcy.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, mając na względzie treść i przeprowadzony wywód prawny przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do wyroku z dnia 28 lutego 2007 roku (V CSK 431/06, OSNC 2008/1/13), należy stwierdzić, że odbywanie kary pozbawienia wolności w przeludnionych celach, z nieoddzielną toaletą i węzłem sanitarnym, z niewystarczającą liczbą łóżek i nieodpowiednią wentylacją, może stanowić przejaw poniżającego traktowania, prowadzącego do naruszenia godności osób pozbawionych wolności. Na gruncie prawa polskiego może uzasadniać żądanie zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 24 w związku z art. 448 k.c. jako naruszające dobra osobiste skazanego: godność i prawo do intymności.

Ustalając stan faktyczny w przedmiotowej sprawie Sąd miał na względzie regulację art. 6 k.c., zgodnie z którym ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne (ciężar dowodu) a nadto art. 3 k.p.c., zgodnie z którym strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody. Zastosował też przepis art. 232 k.p.c., zgodnie z którym strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę.

Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.).

W nawiązaniu do powołanych przepisów przyjdzie skonstatować, iż w obecnym modelu kontrydiktoryjnej procedury cywilnej, to wyłącznie strona, która zgłasza określone roszczenia jest zobowiązana do jego udowodnienia podejmując w tym zakresie inicjatywę dowodową zgodnie z art. 232 zd. 1 k.p.c., a Sąd nie może w tym aspekcie strony wyřęcać (Por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 17 grudnia 1996 roku, I CKU 45/96, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 76).

Przepis art. 232 zd. 2 k.p.c. dopuszcza wprawdzie możliwość (a nie obowiązek) dopuszczenia przez sąd dowodu niewskazanego przez stronę, jednakże zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie podkreśla się, że Sąd powinien korzystać z tego uprawnienia jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, np. wówczas, gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy nie wystarcza do jej rozstrzygnięcia, co w niniejszej sprawie jednak nie miało miejsca.

Artykuł 24 k.c., stanowiący podstawę roszczeń z tytułu naruszenia dóbr osobistych, nie wymaga dla odpowiedzialności winy sprawcy oraz przewiduje domniemanie bezprawności jego działania naruszającego dobra osobiste, co powoduje, że dochodzący ochrony nie musi tej przesłanki udowadniać, natomiast na sprawcy ciąży obowiązek wykazania, iż jego działanie było zgodne z prawem. To jednak na powodzie zgodnie z art. 6 k.c. spoczywa ciężar dowodu, że doszło do naruszenia dóbr osobistych.

Sąd ustalił stan faktyczny w oparciu o dowody z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy przedłożonych przez obie strony. Ponadto pod uwagę Sąd wziął także dowód z przesłuchania strony – powoda R. S., zeznań świadków: Ł. B., P. K., W. S., E. Z. oraz D. J., a także oględzin cel nr(...) i (...) w Zakładzie Karnym w G..

Sąd oddalił wniosek dowodowy powoda w postaci przesłuchania w charakterze świadków M. M., Ł. D. i P. W. na okoliczność stanu i wyglądu celi, w których przebywał powód, możliwości korzystania z konsoli X-B. i innych sprzętów RTV, stanu kąpoków sanitarnych i powierzchni cel, albowiem powód nie wskazał prawidłowego adresu świadków co uniemożliwiało zawiadomienie ich o terminie przesłuchania (art. 258 k.c.), jak również z uwagi na to, iż okoliczności te dowodowych zostały wyjaśnione przez inne przeprowadzone dowody, a w szczególności: zeznania świadka Ł. B. jak również dokumentu w postaci karty rzeczy własnych osadzonego R. S. (art. 217 § 5 k.p.c.), a także oględzin cel, w których powód odbywał karę w Zakładzie Karnym w G..

Sąd nie dał wiary słowom powoda, podobnie jak zeznaniom świadków składanym w tym zakresie przez Ł. B. i W. S., dotyczącym niezapewnienia przez Zakład Karny w G. właściwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności.

Przede wszystkim z ustaleń Sądu wynika, że zapewnienie przez administrację Zakładu Karnego w G. kąpoki sanitarne zabudowane płytą (...) i zasłonięte nieprześwistującą kotarą z ceraty kuchennej było zgodne z obowiązującymi przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku – w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. nr 75 poz. 690 ze zm.), a w szczególności odpowiadało przepisowi § 89 ust. 1 tego rozporządzenia, który nie nakłada obowiązku na jednostki penitencjarne zapewnienia osadzonym murowanych kąpoków sanitarnych. Tym samym w celach nr (...) i (...), gdzie swoją karę odbywał powód, kąpok sanitarny był w całości zabudowany i umożliwiał niekřepujące korzystanie z węzła sanitarnego i celi. Przedłożone w tym zakresie przez stronę powodową pismo Biura Rzecznika Praw Obywatelskich z 12 lutego 2013 roku dotyczące stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiocie kąpoków sanitarnych nie ma charakteru norm prawnie wiążących. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż odpowiedź ta dotyczy warunków panujących w Zakładzie Karnym w B. a nie G. wobec czego jako nie dotycząca przedmiotu niniejszej sprawy nie mogło mieć ono wpływu na wydane rozstrzygnięcie.

Co więcej, przeprowadzone przez Sąd oględziny cel nr (...) i (...) w przedmiotowej jednostce penitencjarnej nie potwierdziły twierdzeń powoda jakoby w celach nie zapewniono dostatecznej wentylacji bądź, że w celi występowała wilgoć czy też grzyb. Fakt ten potwierdza także przedłożony przez stronę pozwaną protokół nr (...) z okresowej kontroli przewodów kominowych z dnia 20 czerwca 2011 roku, z którego wynika, iż objęte kontrolą przewody kominowe w celach odpowiadały przepisom prawa budowlanego oraz szczegółowych rozporządzeń.

Dodatkowo powód nie wykazał, aby w sezonie zimowym 2011/2012 w celi powoda nie zapewniono należytych warunków. Jak bowiem wykazały oględziny przedmiotowych cel, zamontowane w nich są grzejniki 9 żebrowe centralnego ogrzewania, które pozwalają utrzymać stosowną temperaturę w celi. Osadzonym również w tym okresie przysługuje dodatkowy koc.

Nie znalazły także potwierdzenia powoda, jakoby w celach, w której przebywał podczas pobytu w Zakładzie Karnym w G. nie zapewniono mu właściwego metrażu, tj. przynajmniej 3m² powierzchni. Albowiem jak wynika z przedłożonej przez stronę pozwaną historii przeludnienia dla powoda, w przeludnionej celi przebywał on wyłącznie przez jeden dzień w Areszcie Śledczym w P..

Nie potwierdziły się także zarzuty powoda dotyczące uniemożliwienia mu korzystania w celi z konsoli X-B.. Przede wszystkim zgodnie z przedłożonymi przez stronę pozwaną Z. i Warunkami Posiadania i Użytkowania sprzętu Audiowizualnego przez osadzonych, decyzja w tym przedmiocie miała zawsze charakter uznaniowy i była wydawana przez Dyrektora Zakładu Karnego na wniosek osadzonego. Nadto jak wynika z karty rzeczy własnych powoda, dysponował on konsolą X-B. (...) od 17 kwietnia 2012 roku. Wcześniej miał możliwość korzystania z konsoli P. S. 2 już od 7 listopada 2011 roku.

Reasumując, powód nie udowodnił, by podczas jego pobytu w Zakładzie Karnym w G. w okresie od 12 sierpnia 2011 roku do 29 sierpnia 2012 roku nie zapewniono mu należytych warunków odbywania kary pozbawienia wolności w postaci niewydzielonego kącika sanitarnego, niewłaściwej wentylacji, niezapewnienia czystości w celi i utrzymywania się wilgoci i grzyba, a także utrudniania powodowi dostępu do konsoli do gier przez co mogło dojść do naruszenia jego dóbr osobistych w postaci godności i prawa do intymności. Wobec tego powództwo R. S. należało oddalić.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Na gruncie niniejszej spraw, Sąd uznał, że sytuacja materialna, jak również i życiowa powoda R. S. uzasadnia odstąpienie, pomimo oddalenia jego powództwa w całości, od obowiązku zwrotu kosztów procesu stronie przeciwnej. Przede wszystkim Sąd dostrzega, że powód w dalszym ciągu przebywa w Zakładzie Karnym w B., gdzie nie jest w żaden sposób zatrudniony. Uniemożliwia mu to zgromadzenie jakichkolwiek środków pieniężnych. Ponadto jak wynika z przedłożonego przez powoda oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania wynika, iż nie posiada on również żadnego wartościowego majątku jak i żadnych oszczędności. Obciążanie go zatem kosztami zastępstwa procesowego pełnomocnika strony pozwanej utrudniłoby mu jeszcze bardziej ewentualny powrót do życia po odbyciu kary pozbawienia wolności, tym bardziej, iż w chwili obecnej wierzyciel nawet nie mógłby liczyć na ich ściąganie w drodze egzekucji komorniczej.

Rozstrzygnięcie w pkt III wyroku podyktowane jest treścią przepisu § 19 w zw. z § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku – w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.).